

izvedene projekte. Na konferenci so bile predstavljene tudi slovenske izkušnje pri izvajanju programa LEADER (tako z vidika organov upravljanja – MKGP, z vidika lokalnih akcijskih skupin kot tudi z raziskovalnega vidika).

Program LEADER nagovarja tudi geografe, kako se lahko aktivno vključimo v razvoj podeželja. Na povezavah boste našli informacije o tem, kaj se dogaja na območju posamezne lokalne akcijske skupine in kako deluje Mreža za podeželje (<https://www.program-podezelja.si/sl/zelite-sodelovati/mreza-za-podezelje>).

Irma Potočnik Slavič

IZZIVI IN PRILOŽNOSTI MULTIFUNKCIJSKEGA UPRAVLJANJA TRAVIŠČ

Mednarodna konferenca; Ptuj, 15.–17. 5. 2019

Od srede, 15. 5. 2019, do petka, 17. 5. 2019, se je na Ptujju odvijala mednarodna konferenca Izzivi in priložnosti multifunkcijskega upravljanja travišč, ki je bila organizirana v okviru projekta LIFE Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji in ga vodi Zavod RS za varstvo narave.

Projekt naslavlja pomen ohranjanja in dolgoročnega upravljanja vrstno bogatih suhih travišč, ki so eden najhitreje izginjajočih življenjskih prostorov. Namenjen je izboljšanju stanja in zagotavljanju dolgoročnega upravljanja suhih travišč ter nanje vezanih rastlinskih in živalskih vrst na štirih izbranih projektnih podobmočjih: Haloze, Pohorje, Kum in Gorjanci. Vsa štiri območja spadajo v območja Natura 2000 in se soočajo z dvojnimi izzivi: na eni strani z zaraščanjem in opuščanjem kmetijske rabe, na drugi strani pa s preveč intenzivno kmetijsko rabo. Cilj projekta je izboljšanje stanja dveh Natura 2000 prioriternih habitatnih tipov travišč v neugodnem stanju, in sicer polnaravnih suhih travišč in grmiščnih faz na karbonatnih tleh, ki so pomembna rastišča kukavičevk, ter vrstno bogatih travišč s prevladujočim navadnim volkom na silikatnih tleh.

V petletnem projektu (2016–2020) z manjšo raziskavo Analiza socialno-ekonomskih vplivov projektnih aktivnosti na lokalno gospodarstvo in prebivalstvo sodelujemo tudi člani Oddelka za geografijo: Katja Vintar Mally, Nejc Bobovnik, Simon Kušar in Barbara Lampič, v prvi fazi pa tudi Tanja Koželj. V prvi fazi študije je bil najprej izdelan nabor kazalcev za analizo socialno-ekonomskih vplivov projektnih aktivnosti, nato pa sta sledila izračun in interpretacija kazalcev začetnega stanja. V nabor kazalcev je vključenih skupno 21 kazalcev (devet pretežno demografskega in socialnega značaja ter dvanajst pretežno ekonomskih kazalcev), ki se glede na tip hierarhično

delijo na temeljne in dopolnilne kazalce. Po zaključeni analizi smo lahko ugotovili, da so med štirimi projektnimi območji mnoge skupne poteze, a tudi bistvene razlike. V drugi fazi študije bo preučitev ponovljena za stanje ob koncu projekta (leta 2020), kar bo omogočilo tudi primerjavo začetnega in končnega stanja ter vrednotenje učinkov projektnih aktivnosti.

Nejc Bobovnik, Barbara Lampič in Katja Vintar Mally smo se tudi udeležili konference, na kateri smo bili, zaradi drugih službenih obveznosti, prisotni samo drugi dan. Prvi dan konference je sicer bil namenjen ekskurziji na območja, bogata z orhidejami v Halozah. Pri tem ne mislimo orhidej, ki jih najdemo v trgovinah, temveč "divje" orhideje (tudi kukavice ali murke), ki so združene v družino kukavičevk. Drugi dan so sledile tri sekcije konferenčnih predavanj, tretji dan pa še četrta sekcija ter zaključek konference z možnostjo ogleda 30. razstave Dobrote slovenskih kmetij. V četrtek smo torej bili priča trem sekcijam konference – uvodnim nagovorom so sledile izkušnje kolegov iz tujine (Irska, Romunija, Češka in Hrvaška), nato pa še različni domači primeri.

Z uvodnimi nagovori so nas pozdravili podžupan Mestne občine Ptuj Andrej Lazar, direktor Zavoda RS za varstvo narave mag. Teo Hrvoje Oršanič, mag. Marjeta Bizjak iz Sektorja za trajnostno kmetijstvo Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter dr. Marko Maver, državni sekretar za področje okolja na Ministrstvu za okolje in prostor.

Sledilo je uvodno predavanje dr. Brendana Dunforda, ki je predstavil kmetovanje kot način ohranjanja območja Burren na Irskem. Predvsem je izpostavil prehod od nekajletnega projekta k dolgoročnemu upravljanju območja, ki hkrati ohranja kmetovanje in skrbi za izboljšanje stanja na tamkajšnjih traviščih. Ključno sporočilo te irske izkušnje je, da so težave identificirali skupaj s kmeti in oblikovali ukrepe, ki so bili sprejemljivi za obe strani in zajemajo tako finančno, tehnično kot tudi socialno podporo vključenim kmetom. Zaradi dobrih rezultatov projekta so k nadaljnjemu sodelovanju uspeli prepričati irsko vlado in nadaljevali po zastavljeni poti v obliki programa *The Burren Programme*. Ključno je, da so v ospredju kmetje, ki imajo popolno svobodo glede sodelovanja, hkrati pa jim ni treba skrbeti za birokracijo. Drug pomemben vidik je dejstvo, da gre za program, temelječ na rezultatih, kar pomeni, da so kmetje (finančno) nagrajeni za stanje na svojih traviščih in opravljene aktivnosti. Vrednotenje stanja travišč opravljajo nadzorniki enkrat letno s pomočjo enostavnega obrazca. Kmetje se na rezultate lahko pritožijo, vendar so pritožbe zelo redke, saj lahko kmetje iz leta v leto rezultate izboljšajo in so za tovrstna konkretna prizadevanja deležni še dodatne finančne spodbude. Uspešnost programa je vzpodbudila 23 podobnih programov po celotni Irski.

Popa Razvan Daniel nam je predstavil načine, kako se lotevajo identifikacije, spremljanja stanja, ohranjanja travišč in kompenzacijskih plačil kmetom na območju Osrednje Transilvanije v Romuniji. Eden njihovih večjih problemov je bila intenzifikacija paše, zato je med glavnimi ukrepi zmanjševanje števila živine. Karel Fajmon je

predstavil načine obnavljanja travišč v Belih Karpatih na Češkem, pri čemer je pokazal zanimive pristope k zbiranju semen na traviščih in prenosu te semenske mešanice na druga območja. Za zaključek tega vsebinskega sklopa smo se prestavili v neposredno sosesčino, na zavarovano območje parka Žumberak – Samoborsko gorje na sosednjem Hrvaškem. Katarina Husnjak Malovec nam je predstavila izzive, s katerimi se srečujejo pri ohranjanju biotske raznovrstnosti. Izpostavljena je bila predvsem zelo slaba demografska slika območja ter posledično pomanjkanje delovne moči in tudi tradicionalnega znanja pri košnji travišč.

Ena izmed številnih predstavitev na konferenci (arhiv projekta LIFE TO GRASSLANDS (LIFE14 NAT/SI/000005)).

Po odmoru je sledila tretja sekcija konference, kjer so nam predavatelji predstavili nekatere primere z območja Slovenije. Prva je bila dr. Nika Debeljak, ki je vodja projekta Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji. Projekt, ki se končuje v letu 2020, vključuje 163 kmetij s 359 lastniki in obsega 570 hektarjev upravljanih zemljišč. Na teh območjih izvajajo kar nekaj ukrepov, ki pomagajo izpolnjevati cilje projekta. Med ukrepi so odstranjevanje zarasti oziroma čiščenje zaraščenih zemljišč, postavitve ograj za vzpodbujanje paše, nabava strojne opreme za košnjo

in sadik za vzpostavitev ekstenzivnih visokodebelnih sadovnjakov, izobraževanje in mreženje lastnikov ipd. V nadaljevanju bodo za 49 kmetij pripravili tudi podrobnejši načrt upravljanja, s čimer bodo še nadgradili že pripravljene personalizirane priročnike za kmetije in skušali zagotoviti dolgoročneje učinke projekta. Mojca Kunst iz Kozjanskega regijskega parka je predstavila podoben projekt, ki je potekal na območju Vetrnika in Oslice v bližini Kozja, Gregor Domanjko pa izkušnje Krajinskega parka Goričko, ki upravlja 38 ha zemljišč z namenom ohranjanja habitatnih tipov za pomembne rastlinske in živalske vrste. Dan smo zaključili s predavanjem Janka Verbiča o dolgoročnih učinkih gnojenja kraškega travnika na rastlinsko pestrost, količino in krmno vrednost pridelane krme. Predavanje je opozorilo na pomen premišljene rabe gnojil, pri čemer raziskovalci v dolgoletnih poskusih ugotavljajo, da je vrstna pestrost največja na negnojnih kraških travnikih, najmanjša pa na travniških površinah, intenzivno gnojnih z dušikom. Tovrstna in druga na konferenci predstavljena spoznanja iz prakse bodo lahko številni udeleženci konference iz raznolikih strok koristno uporabili pri svojem nadaljnjem delu na področju varstva narave in okolja ter še posebej upravljanja travišč.

Nejc Bobovnik, Barbara Lampič in Katja Vintar Mally

MESEC PROSTORA 2019

Novi pristopniki v kmetijstvo

Mesec prostora je pobuda Ministrstva za okolje in prostor, da različni deležniki čas med Svetovnim dnevom habitata (7. oktober) in Svetovnim dnevom mest (31. oktober) posvetijo promociji trajnostnega prostorskega razvoja. Pobudi se je že prvo leto (2014) pridružil tudi Oddelek za geografijo. Letošnji dogodek je potekal v sredo, 23. oktobra, posvečen je bil problematiki dostopa do finančnih virov novih pristopnikov v kmetijstvo.

Prvi del dogodka je bil namenjen uvodnemu pozdravu vodje katedre za regionalno analizo in planiranje na Oddelku za geografijo, dr. Simona Kušarja. Sledil je uvod v tematiko novih pristopnikov v kmetijstvo in predstavitev projekta NEWBIE, ki ga je pripravila dr. Irma Potočnik Slavič. Udeleženci so se tako seznanili z ovirami, s katerimi se srečujejo novi pristopniki, in se do njih tudi sami opredelili s pomočjo spletne ankete, ki so jo izpolnili na svojih mobilnih telefonih. Kot ključne ovire se izkazujejo dostopanje do kmetijskih zemljišč, dostopanje do finančnih sredstev in dostopanje do trga. Seznanitvi s tematiko sta sledili predstavitvi mladih kmetov, ki sta predstavila svojo zgodbo o začetkih kmetovanja. Prvi je bil Domen Virant s Kmetije Pr' Ropet, ki